REDE MAX VAN DEN BERG

Congres, partijgenoten,

Voorzitter, in de tijd dat ik heb gekregen van het congrespresidium, zal ik mij beperken tot twee centrale vragen. Dat zijn - het zal u niet verbazen - de kernbewapening en de economische crisis. Beide overkoepeld door de vraag naar plaats en taak van het democratisch- socialisme - ónze beweging - nú en in de komende jaren.

"Maar, Van den Berg", hebben partij genoten me steeds weer gevraagd, "zou 't echt helpen als wij éénzijdig ontwapeningsstappen nemen. En als wij daartoe besluiten, zullen we ons er in een kabinet ook werkelijk aan houden?" Een klemmende vraag, waaruit zowel hoop als wantrouwen spreekt. Congres, vriendinnen en vrienden, het is deze vraag geweest, die onze discussie tot op dit moment heeft beheerst. En met de uit deze vraag voortvloeiende opvattingen, gevoelens en waarderingen - die elkaar als het ware in de weg lopen - heb ik (ja, heeft het hele partijbestuur) geworsteld sinds wij mei vorig jaar onze besluitvorming in het partijbestuur hebben afgerond.

Vanaf dat moment is de discussie in de partij intensief van start gegaan.

In het debat in de partij, merkten wij hoe moeilijk die afweging is. Een afweging die het partijbestuur noodzakelijkerwijs al eerder had moeten maken.

In de discussie in de partijafdelingen, tijdens de voor vele partijgenoten pijnlijke afwegingen, kwamen de volgende elementen steeds weer naar voren:

- de geloofwaardigheid van de partij;
- de spanning tussen ideaal en haalbaarheid;
- en de mogelijkheden- en ook de grenzen van progressieve machtspolitiek.

De indringende discussie, die wij bij de voorbereiding van dit congres met elkaar hebben gehad, is niet nieuw in onze beweging.

Sinds de oprichting van de Sociaal Democratische Arbeiders Partij heeft het vraagstuk van vrede en veiligheid de partij niet losgelaten, al zijn er perioden van stilte geweest (bijv. ten tijde van de Koude Oorlog).

In die worsteling over de beste weg naar de vrede kan men zich niet losmaken van de machtsvorming. Net zo als vroeger de Sociaal Democratische Arbeiders Partij, kiest de Partij van de Arbeid er bewust voor een grote partij te zijn

Een partij waarin miljoenen mensen zich kunnen herkennen door haar streven naar

zekerheid, veiligheid en vrijheid.
Daar gaat het om, daaraan ontlenen wij als partij ons bestaansrecht. Niet groot, omdat groot op zichzelf mooi is, maar om de belangen en rechten van mensen te verdedigen. Mensen die zich door onze idealen geïnspireerd
weten.

Het democratisch-socialisme, van Sociaal Democratische Arbeiders Partij tot Partij van de Arbeid, is een beweging van kleine stappen. Niet omdat wij dat persé willen, maar omdat wij machten op onze weg tegenkomen die ons tegenhouden. Wij discussiëren met elkaar in een spanningsveld. De één wil wat harder, de ander schat onze machtspositie optimistisch in. En weer een ander is bevreesd, dat een heldere en zuivere positiebepaling ons buiten de
macht zal plaatsen. Posities en vragen die een rijke schakering aan opvattingen opleveren. Het is die verscheidenheid die aan onze socialistische beweging haar veerkracht meegeeft. Onze democratie ligt daar waar zij hoort te liggen. Ik bedoel daarmee dat het hele Nederlandse volk bij ons aan de vergadertafel kan zitten en de discussie kan meemaken. Daar mogen wij best met z'n allen trotst op zijn.

Ook in de afgelopen maanden zijn wij weer met elkaar in zo'n worsteling gewikkeld geweest, een worsteling tussen ideaal en werkelijkheid, tussen idee en macht. Wij hebben het elkaar - terecht - niet gemakkelijk gemaakt. Het zijn helaas niet alleen de buitenstaanders die etiketten plakken. Die de ene groep harteloos pragmatisme verwijt, en de andere emotionele warhoofderij. Die etiketten doen geen recht aan ons gemeenschappelijk ideaal. Want zonder uitzondering is iedereen in onze partij ervan overtuigd dat we een effektieve weg moeten zoeken om het bezit en gebruik van kernwapens tegen te gaan.

Daarbij hebben wij als democratisch-socialisten een eigen weg te zoeken, eigen oplossingen te beproeven, onafhankelijk van Oost en West.
Daarom zoeken wij - dwars door de machtslinies heen - kontakt met onze zusterpartijen over de hele wereld. Gelukkig kiezen steeds meer mensen - ook in de Arme Wereld - voor een democratisch-socialistische benadering.
Wij willen als één grote, internationale beweging een eigen onafhankelijke koers uitzetten. Onafhankelijk van kapitalisme en communisme. Daarom zijn wij solidair met de arbeiders, studenten en boeren in Polen. Daarom steunen wij partijgenoot Guillermo Ungo en de oppositie in El Salvador. El Salvador, waar het kapitalisme,

zoals altijd, de kant kiest van de machtigen.

Niemand van ons, partijgenoten, noch het partijbestuur, noch Den Uyl, noch het I.K.V. kan met absolute zekerheid aangeven wat de beste weg is om een kernwapenvrij Europa naderbij te brengen. Echte oplossingen zijn niet op afroep beschikbaar. Wat ons verbindt, is de vaste wil éénzijdige stappen te zetten. En zo ver is nog geen enkele grote partij, niet in Nederland, niet in Europa. Wij willen een daad stellen. Een daad tegen het vernietigingstuig, dat een einde dreigt te maken aan de menselijke soort.

Maar gelukkig is er ook internationaal een volkerenbeweging - ik noem België, Noorwegen, Denemarken - die zich verzet tegen de kernbewapening. Met die landen dient de Partij van de Arbeid de kontakten te verstevigen. De PvdA kan en moet nationaal en internationaal een belangrijke rol vervullen in de politieke beweging die zich keert tegen een opnieuw opkomende sfeer van Koude Oorlog en bewapening.

Naar mijn mening is de besluitvorming van de PvdA de afgelopen jaren te vaak blijven hangen in vrijblijvendheid. Het congres mocht haar streven naar een betere toekomst verwoorden, maar in de wandelgangen van hetzelfde kongres werd gezegd: "Congressen kopen geen Starfighters".

De grote winst van de sindsdien gevoerde discussie is dat alle in het kernwapendebat geformuleerde voorstellen ontdaan zijn van hun vrijblijvendheid. De strijd tegen bezit en gebruik van kernwapens io ónze strijd, wij willen een nederlandse regering die de principe-uitspraak doet dat Nederland kernwapenvrij dient te worden.

Als op dit kongres beslist wordt: "Wij willen geen kruisraketten", dan betekent dat, dat met de Partij van de Arbeid in de regering, de afspraken in Brussel worden doorgestreept.

De Partij van de Arbeid in de regering zal een absolute garantie zijn dat die kruisraketten er niet komen/ yt

Congres, wij hebben ook andere zorgen. De economische crisis in eigen land begint nu echt toe te slaan. De werkgelegenheid loopt per dag terug.

Er heerst een klimaat van moedeloosheid en onzekerheid. En daar maakt rechts Nederland op een schaamteloze wijze misbruik van door elke week duizenden mensen de wacht aan te zeggen. Een gemakkelijke verwijzing naar de gang van zaken in Japan of de hoge loonkosten hier zijn al voldoende om nadere uitleg

overbodig te maken. De positie van de werknemers, van de vakbeweging, van de uitkeringsgerechtigden wordt bedreigd door de steeds stijgende werkloosheid. Daarom is een massale aanpak van de werkloosheid het beste middel om de dreigementen van rechts het hoofd te bieden.
Daarvoor is macht nodig.

Wij zullen de solidariteit, die in ons sociale zekerheidsstelsel ligt besloten, niet loslaten. De verantwoordelijkheid die wij - partij én vakbeweging - voor dit stelsel dragen, willen wij waar maken door
weer regeringsverantwoordelijkheid te nemen. Daarvoor hebben wij massale steun nodig van de nederlandse bevolking. Ik zeg dat laatste met nadruk, omdat ónze mensen in het land goed moeten beseffen dat de sociale zekerheid op de tocht komt te staan als -Wiegel en Van Agt het snoeimes in handen blijven houden .y Wij verklaren het stelsel, zoals het nu funktioneert niet heilig. Wél de principes die er aan ten grondslag liggen, solidariteit en de zekerheid die mensen in benarde omstandigheden een minimum aan vrijheid en bewegingsruimte verschaft.
De Partij van de Arbeid wil creatief en realistisch meedenken aan verbeteringen in ons sociale zekerheidsstelsel. Maar één ding staat bij ons voorop een aanslag op de sociale zekerheid, is een aanslag op één van de belangrijkste verworvenheden van onze democratie en van onze beweging. Wij willen regelen om die aanslag te verijdelen!

Partijgenoten, de beste verdediging is de aanval. Die aanval moet gericht zijn op bestrijding van de werkloosheid: hét strijdpunt in onze

verkiezingen. Het verband met de sociale zekerheid is duidelijk: als wij de werkloosheid niet weten terug te dringen, scheurt het sociale zekerheidsgebouw, Geloof en belangstelling in de politiek zakken weg als wij
geen antwoord geven op dit allesoverheersende vraagstuk
Daarom staat Weérwerk in het teken van de werkgelegenheid.

Wij willen een groeidoelstelling van 2,25% realiseren. Het over- voorzichtige Centraal Planbureau gaat - bij ongewijzigd beleid - al uit van een groei van 1%. De Partij van de Afbeid stelt zich tot taak daar 1,25% bij te maken door een miljarden plan van gerichte investeringen: in de bouw, in de marktsektor, en door het herverdelen van arbeid en het scheppen van banen.
Daarvoor is onder andere ook nodig een forse herverdeling van inkomens en een

matiging van de consumptieve bestedingen. De Partij van de Arbeid wil het doemdenken doorbreken. Met doemdenken waarin rechts nu zo blijkt uit te blinken. Congres, nu de ongeremde groei verkondigers van weleer in de nul-groei berusten, is het oppassen geblazen. Het recept van de blinde bezuiniging van Van Agt en Wiegel trekt ons verder het moeras in. Bestek '81 is dan nog maar kinderspel vergeleken bij Bestek '85, dat deze heren in voorbereiding hebben. Wat voor economische wijsheid ten grondslag ligt aan een beleid, dat de neerwaartse spiraal versterkt, begrijp ik niet. Wij moeten vrezen, partijgenoten, dat het een maatschappij visie is, die er op uit is mensen met een kleine beurs en een beetje medezeggenschap / / ; / terug te zetten in de afhankelijke positie van voorheen.
Congres, partijgenoten, laat één ding duidelijk zijn:
wij kunnen en zullen niet toestaan dat deze aanslag op inkomen, werk en zekerheid ten uitvoer wordt gebracht!

De Partij van de Arbeid stelt vandaag daar tegenover haar Plan van de Arbeid, gerichte groei, een meer beheerste en rechtvaardiger inkomensontwikkeling. Een begin van een planmatige aanpak. Dat plan kost vele miljarden, vraagt dus offers, en inzet. Meer dan de andere partijen hebben wij ons verplicht aan te geven waar dat geld vandaan moet komen, hoe wij dat kunnen verdienen .pi
De eerste reakties op onze plannen om de economische crisis te lijf te gaan, deden mij denken aan de ontvangst van het Plan van de Arbeid uit 1935. Dat plan wilde een antwoord zijn op de malaise van die jaren.
Dat plan was - net als nu - gericht op een ordelijk economisch verkeer, op het sturen van het productieproces. Gepleit werd voor een actieve overheids- politiek. Toen klonk het planlied van Hein Vos: "Het moet, het kan".
Ongeloof en hoongelach waren zijn deel. Het zou en het kon niet werken.
Nu weten wij wel beter. Een actieve overheidspolitiek is nu de normaalste zaak van de wereld. Met terugwerkende kracht kreeg de S.D.A.P. van 1935 gelijk.
Wij pleiten dus voor een gerichte aanpak: plannen voor de hele economie, plannen voor bepaalde sektoren. Met dit werk moet nog veel ervaring worden opgedaan; bureaucratisering moet worden vermeden. Wij hebben de steun nodig van de werknemers en hun organisaties, en - ja - óók van de ondernemers.
Wij hebben niets aan papieren plannen, wij hebben geen behoefte aan schijnzekerheden. Wij vragen steun voor onze ideeën, wij vragen mee te denken over

de juiste instrumenten.
Het is van wezenlijk belang dat wij niet bij de pakken neer gaan zitten.
Onze zweedse vriend Olof Palme heeft gezegd: "Politiek is een kwestie van willen". Ik zeg: "Economie is een kwestie van willen".

Allemaal een stapje terug, accoord. Maar niet met het vooruitzicht dat het alleen daar om gaat. Alleen door een geheel andere aanpak van het sociaal-economisch beleid zoals in Weerwerk bepleit, komt de bereidheid om te matigen in een ander perspektief te staan. Daarom - ik herhaal - het plan van de Partij van de Arbeid om de economische crisis te bevechten kan alleen werkelijkheid worden als wij er in slagen de grote massa van

bevolking ervan te overtuigen dat het er echt iets toe doet om de
Partij van de Arbeid als een sterke partij in de regering te brengen.
Er moet wel iets te regeren zijn. Daarvoor hebben wij die massale steun nodig.

Congres, deze dagen kunt u laten zien dat heftige politieke discussies geen teken van zwakte zijn. Wij kunnen dat aan miljoenen mensen die ons debat via de media volgen, laten zien door de besluiten die we nemen. Maar wellicht nog méér door de wijze waarop wij met elkaar discussiëren, op basis van een gemeenschappelijke politieke wil. Dat moet iets uitstralen van vriendschap en geloof in de toekomst.

Congres, hiermee wil ik afsluiten. De vraag over partijpolitieke samenwerking staat later op de agenda.
Maar, vrienden, één gebeurtenis van het afgelopen weekend vraagt nu een antwoord. Dat betreft een uitspraak van de huidige minister-president, de heer Van Agt. Zaterdag werd hij weer tot lijsttrekker benoemd.
Hij verweet ons dat wij met dictaten - onze strijdpunten - de onderhandelingen zouden willen ingaan. Nou, daar past, zo heb ik begrepen, de heer Van Agt voor.
Maar, waar wij voor passen zijn de dictaten en voldongen feiten waar de heer Van Agt ons bij voortduring - met het voorbijgaan van het parlement - mee konfronteert. De Ombudsman, de order aan Taiwan, het olie-embargo voor Zuid-Afrika, de U.C.N., de modernisering van de kernwapens. Dat zijn geen strijdpunten, dat zijn de echte dictaten.
Wie is hier nu onredelijk?

Maar congres, laten wij elkaar niets wijsmaken. Van Agt wil doorgaan met Wiegel,

al is het met 75 zetels in de Kamer, en met steun van DS'70 en een boer uit Bennekom. Wij kiezen voor een ander beleid, een beleid waarvoor een progressieve combinatie verreweg de beste mogelijkheden biedt.

Onze vredespolitiek, ons plan voor de werkgelegenheid, schreeuwen om een sterk, saamhorig en dus progressief kabinet. Daarvoor, congres, kunt u in deze drie dagen de basis leggen. Het is daarna aan onze kiezers om dit werk op 26 mei af te ronden.